ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA
VOL. XLVI, 2 SECTIO C 1991

Instytut Biologii UMCS
Zakład Botaniki Ogólnej

Zofia FLISIŃSKA, Bogusław SAŁATA

Materiały do poznania flory grzybów wielkoowocnikowych (*macromycetes*) kilku regionów południowo-wschodniej Polski

The Materials for the Study of the *macromycetes* Flora of a Few Regions of South-Eastern Poland

Przedstawiono nowe stanowiska 51 gatunków grzybów wielkoowocnikowych (*macromycetes*) zebranych w ostatnim dziesięcioleciu (1981–1990) w różnych regionach południowo-wschodniej Polski. Podane w wykazie grzyby są w większości gatunkami spotykanymi rzadko, znanymi w naszym kraju z nielicznych stanowisk, a wiele z nich uważa się za wymierające i narażone na wymarcie (7).

Na szczególną uwagę spośród niżej wymienionych grzybów zasługują: *Boletus erythropus* (Fr.) Krombh. var. *discolor* (Quél.) Dermek, Kuthan et Sing., *Clitopilus hobsonii* (Berk. et Br.) Orton i *Suillus collinitus* (Fr.) O. Kuntze, taksony dotychczas w Polsce nie notowane.

Nomenklaturę workowców przyjęto z Dennisa (1), a podstawczaków z Jülicha (5) i Mosera (6). Układ systematyczny dostosowano zaś do opracowania Gumińskiej i Wojewody (4). Okazy zamieszczonych w wykazie grzybów znajdują się w zielniku Zakładu Botaniki Ogólnej UMCS (LBLM).

Przyjęto następujące skróty:

B. Niski — Beskid Niski
G. Świętokrz. — Góry Świętokrzyskie
k. — koło
K. Sand. — Kotlina Sandomierska
Maz. — Mazowsze
n. — nad
R. Rad. — Równina Radomska
rez. — rezerwat
Rozt. — Roztocze
ur. — uroczysko
W. Lub. — Wyżyna Lubelska
W. Młp. — Wyżyna Małopolska
zb. — zbocze
IV–X — miesiące, w których grzyb owocował

ASCOMYCETES

Pezizales

Morchella esculenta Pers. — dość licznie na słonecznym, kredowym zboczu w pobliżu *Crataegus* sp.: rez. Skowronno k. Pińczowa (W. Młp.), w *Inuletum ensifoliae;* V (ryc. 1).

Ptychoverpa bohemica (Krombh.) Boud. — gromadnie na zboczu cienistego wąwozu: Włostowice k. Puław, w *Tilio-Carpinetum;* IV (ryc. 2).

Clavicipitales

Cordyceps canadensis Ell. et Ev. — kilka okazów na podziemnych owocnikach *Elaphomyces muricatus* Fr.: Janowiec k. Kazimierza Dolnego (R. Rad.), w borze sosnowym z domieszką *Quercus;* IX.

C. capitata (Holmsk.: Fr.) Link — pojedynczy okaz na podziemnych owocnikach *Elaphomyces muricatus* Fr.: Zemborzyce (W. Lub.), w *Pino--Quercetum;* VIII.

C. militaris (L.) Link — pojedynczy okaz na leżącej w kępie mchu poczwarce: Zemborzyce (W. Lub.), w *Pino-Quercetum;* VIII.

C. ophioglossoides (Ehrenb.: Fr.) Link — dość licznie na podziemnych owocnikach *Elaphomyces muricatus* Fr.: Janowiec k. Kazimierza Dolnego (R. Rad.), w borze sosnowym z domieszką *Quercus;* IX. Ponadto kilka okazów na owocnikach *E. granulatus* Fr.: Zemborzyce (W. Lub.), w borze sosnowym; VIII, X.

BASIDIOMYCETES

Auriculariales

Auricularia mesenterica (Dicks.) Pers. — dość licznie na pniakach *Tilia:* Szczawno Zdrój (Sudety) i Bolestraszyce k. Przemyśla (K. Sand.), na obu stanowiskach w parku; VIII.

Aphyllophorales

Artomyces pyxidatus (Pers.: Fr.) Jülich — po kilka owocników na pniaku osiki: Lublin-Wrotków, w *Tilio-Carpinetum* i Budy k. Głogowa Młp. (K. Sand.), w zaroślach; VI, VIII.

Auriculariopsis ampla (Lév.) Maire — dość licznie na martwych gałęziach *Salix fragilis:* Grabówka k. Annopola (W. Lub.), w przydrożnych zaroślach; V.

Coltricia cinnamomea (Jacq.) Murr. — dość często i zwykle gromadnie na glebie brunatnej wytworzonej z lessu: Zemborzyce, Majdan i Świdnik k. Lublina (W. Lub.), w młodnikach dębowo-grabowych; VII–VIII.

Cyphella digitalis Alb. et Schw.: Fr. — dość licznie na korze uschniętej, młodej jodły: rez. Czartowe Pole (Rozt.), w *Abietetum polonicum;* X.

Dendropolyporus umbellatus (Pers.: Fr.) Jülich — pojedynczo przy pniaku *Fagus:* rez. Jarugi i ur. Horodzisko w Rozt. Parku Narod., w lesie bukowym oraz przy pniaku *Carpinus:* Konopnica k. Lublina, w *Tilio-Carpinetum;* VI–VIII.

Ganoderma adspersum (Schulzer) Donk — kilka owocników na pniu uschniętej brzozy: Lublin–Sławinek, w wąwozie z naturalną roślinnością w Ogrodzie Botanicznym; X.

Hericium coralloides (Scop.: Fr.) S. F. Gray — dość licznie na świeżej kłodzie jodły: rez. Czartowe Pole (Rozt.), w *Querco-Piceetum;* X (ryc. 3).

Hydnellum ferrugineum (Fr.: Fr.) P. Karst. — kilka owocników wśród iglastej ściółki: rez. Szum (Rozt.), w borze bagiennym; X.

Hymenochaete mougeotii (Fr.) Cooke — dość licznie na korze uschniętych młodych okazów *Abies:* Iwonicz Zdrój (B. Niski), w *Dentario glandulosae-Fagetum* na zb. Glorietty oraz rez. Czartowe Pole (Rozt.), w *Abietetum polonicum;* IX–X.

Ischnoderma benzoinum (Wahlenb.) P. Karst. — dość licznie na omszonych kłodach *Abies:* rez. Czartowe Pole (Rozt.), w *Querco-Piceetum;* X.

Pseudocraterellus sinuosus (Fr.) Reid — zwykle gromadnie na glebie brunatnej wytworzonej z lessu: Parchatka k. Puław, Zemborzyce, Majdan i Dominów k. Lublina (W. Lub.), w młodnikach dębowo-grabowych; VII–VIII.

Sarcodontia setosa (Pers.) Donk — kilka owocników na pniu usychającej jabłoni: Grabówka k. Annopola (W. Lub.), w starym sadzie; IX.

Boletales

Boletus reticulatus Schaeff. — nielicznie pod dębem: rez. Kozie Górki k. Lubartowa (Maz.), w *Pino-Quercetum* oraz Bychawa (W. Lub.), w lasku brzozowo-dębowym na rędzinie kredowej; VI–VII.

B. erythropus (Fr.) Krombh. var. *discolor* (Quél.) Dermek, Kuthan et Sing. — 2 okazy w lasku dębowym z udziałem *Betula pendula, Populus tremula* i *Cornus sanguinea* na skraju śródbagiennej murawy kserotermicznej: rez. Brzeźno k. Chełma (W. Lub.); VII.

Zebrane okazy odpowiadały opisowi i rycinom zamieszczonym w atlasie Dermeka i Lizoňa (2) oraz Engela i in. (3).

Suillus collinitus (Fr.) O. Kuntze — gromadnie na słonecznych zboczach pod sosnami (*Pinus sylvestris*): Biała Góra k. Tomaszowa Lub. (W. Lub.), zbocze kredowe oraz Szaniec k. Buska Zdroju (W. Młp.), trawiaste zbocze na gipsie; X.

Owocniki tego gatunku są podobne do owocników *Suillus granulatus* (L.) O. Kuntze, ale odróżniają się wyraźnie różowawą grzybnią u nasady trzonu.

Xerocomus parasiticus (Bull.: Fr.) Quél. — po kilka okazów na owocnikach *Scleroderma citrinum* Pers.: Rzemień k. Mielca (leg. K. Karczmarz), Kamionka i Leszcze k. Kolbuszowej (K. Sand.), w borze sosnowym; VII–IX.

X. rubellus (Krombh.) Quél. — po kilka owocników na glebie brunatnej wytworzonej z lessu: Parchatka k. Puław (W. Lub.) i Radawiec k. Lublina, w *Tilio-Carpinetum*. Grzyb ten zbierano ponadto w Lublinie, w trawniku pod lipą w Ogrodzie Botanicznym; VII.

Agaricales

Clitopilus hobsonii (Berk. et Br.) Orton — kilka okazów na starym, leżącym w ściółce, owocniku *Daedaleopsis confragosa* (Bolt.: Fr.) Schroet.: rez. Czartowe Pole (Rozt.), w *Stellario-Alnetum;* VII.

Collybia fusipes (Bull.: Fr.) Quél. — po kilka owocników przy pniakach dębowych: Zemborzyce, w *Potentillo albae-Quercetum* i Dominów k. Lublina (W. Lub.), w *Pino-Quercetum;* VIII.

Crinipellis stipitaria (Fr.) Pat. — dość licznie w kępach *Stipa capillata:* Szaniec i Stawiany k. Buska Zdroju, Podgrodzie k. Ćmielowa oraz Kamień Łukawski k. Sandomierza (W. Młp.), na wszystkich stanowiskach w murawach kserotermicznych; IX–X.

Entoloma incanum (Fr.) Hesler — gromadnie na słonecznym zboczu: Bykowiec k. Sandomierza (W. Młp.), w murawie kserotermicznej; X.

Hydropus marginellus (Pers.: Fr.) Sing. — gromadnie na spróchniałych, omszonych pniakach drzew iglastych (*Abies, Pinus*); Iwonicz Zdrój (B. Niski), w *Dentario glandulosae-Fagetum* na zb. Glorietty i Świdnik k. Lublina (W. Lub.), w *Pino-Quercetum;* VIII.

Lentinus adhaerens (Alb. et Schw.: Fr.) Fr. — licznie na spróchniałej i omszonej kłodzie *Abies*: rez. Świnia Góra k. Bliżyna (G. Świętokrz.), w borze jodłowym; X.

Leptoglossum muscigenum (Bull.: Fr.) Karst. — dość licznie na łodyżkach *Drepanocladus* sp.: Trześniki i Dubasy k. Kolbuszowej (K. Sand.), na podmokłej łące; V–VI.

Limacella guttata (Fr.) Konr. et Maubl. — kilka owocników na przydrożu: rez. Czartowe Pole (Rozt.), w borze sosnowym; VII.

Panellus violaceofulvus (Batsch.: Fr.) Sing. — dość licznie na martwej gałęzi *Abies:* rez. Czartowe Pole (Rozt.), w borze jodłowym; X.

Phyllotopsis nidulans (Pers.: Fr.) Sing. — dość licznie na pniakach i gałęziach drzew iglastych (*Abies, Pinus*), rzadziej liściastych (*Fagus*): ur. Kruglik, w borze sosnowym; rez. Obrocz, w borze jodłowym oraz rez. Nart w Rozt. Parku Narodowym, w *Dentario glandulosae-Fagetum;* IX–X.

Ryc. 1. Owocnik *Morchella esculenta* Pers.
Fructification *Morchella esculenta* Pers.

Fot. W. Mułenko

Ryc. 2. Owocnik *Ptychoverpa bohemica* (Krombh.) Boud.
Fructification *Ptychoverpa bohemica* (Krombh.) Boud.

Fot. W. Mułenko

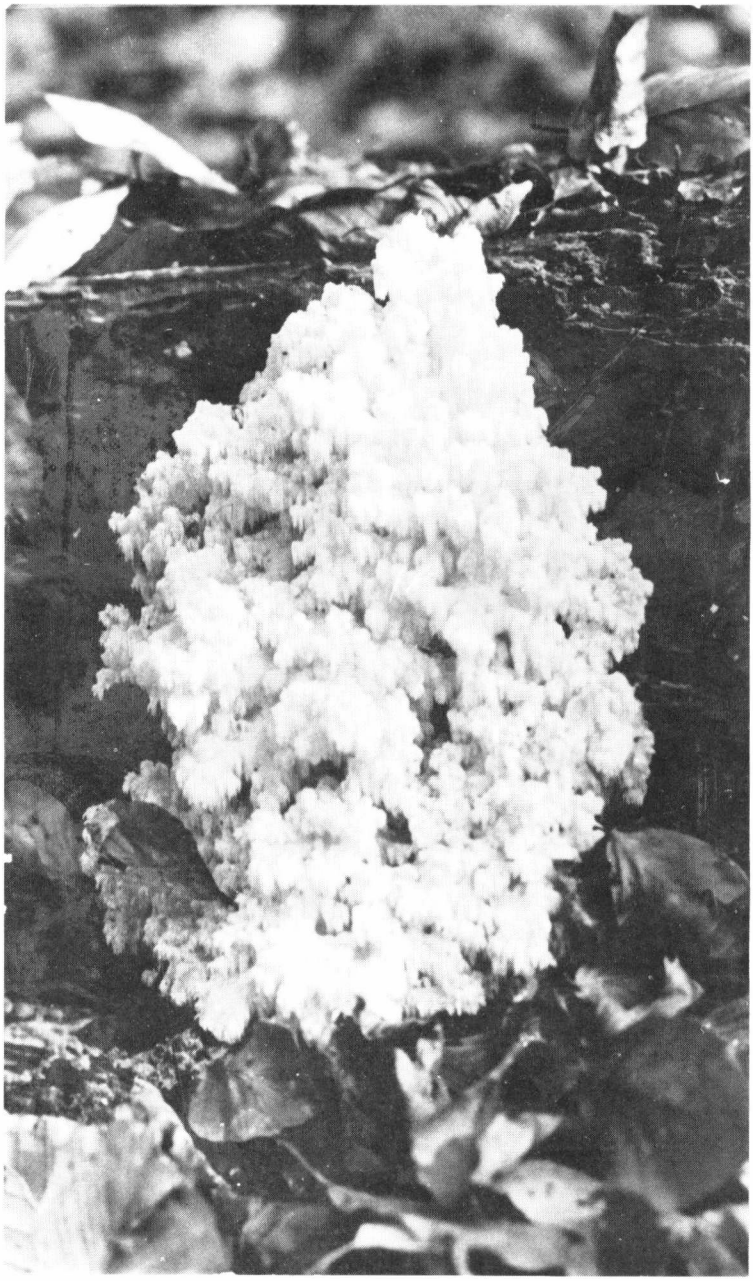

Ryc. 3. Owocnik *Hericium coralloides* (Scop.: Fr.) S. F. Gray
Fructification *Hericium coralloides* (Scop.: Fr.) S. F. Gray
Fot. W. Mułenko

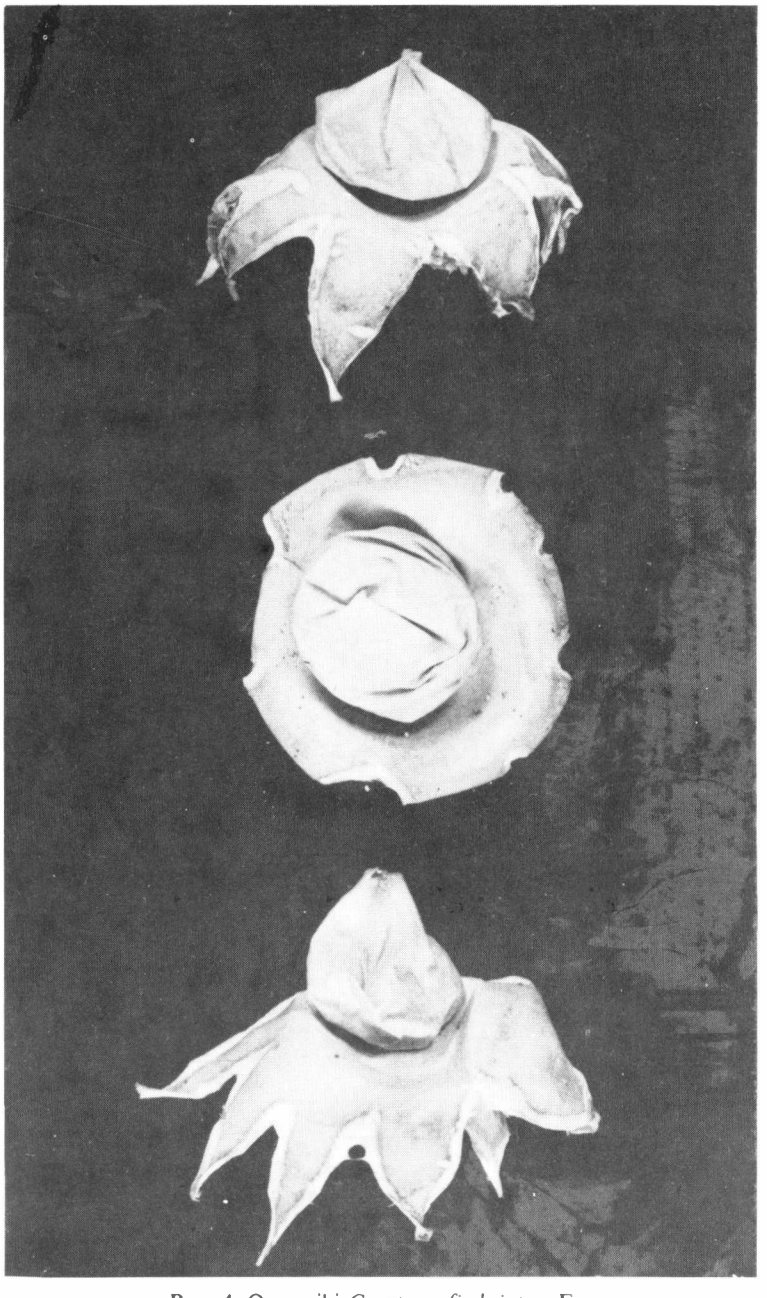

Ryc. 4. Owocniki *Geastrum fimbriatum* Fr.
Fructifications *Geastrum fimbriatum* Fr.

Fot. W. Mułenko

Pleurocybella porrigens (Pers.: Fr.) Sing. — gromadnie na spróchniałej i omszonej kłodzie *Abies:* rez. Świnia Góra k. Bliżyna (G. Świętokrz.), w *Pino-Quercetum abietetosum;* X.

Volvariella bombycina (Pers.: Fr.) Sing. — pojedynczy owocnik na pniaku osiki: Podgrodzie k. Ćmielowa (W. Młp.), w zaroślach kserotermicznych; VIII.

V. murinella (Quél.) Mos. — pojedynczy owocnik na trawiastej polanie w lesie sosnowym: Męćmierz k. Kazimierza Dolnego (W. Lub.); IX.

V. pusilla (Pers.: Fr.) Sing. — nielicznie na słonecznych zboczach: rez. Góry Koperskie k. Pińczowa i Kamień Łukawski k. Sandomierza (W. Młp.) oraz Parchatka k. Puław (W. Lub.), wszędzie w murawach kserotermicznych; VII–IX.

V. speciosa (Fr.: Fr.) Sing. — po kilka owocników na glebie zasobnej w próchnicę: Grabówka k. Annopola, w sadzie oraz Świdnik (W. Lub.), na przydrożu; VII–VIII.

Sclerodermatales

Pisolithus arhizus (Pers.) Rauschert — kilka owocników na silnie zerodowanych, pozbawionych roślinności, łupkach kambryjskich: Kamień Łukawski k. Sandomierza (W. Młp.); X.

Tulostomatales

Tulostoma brumale Pers.: Pers. — dość licznie na słonecznych zboczach wśród kęp *Stipa capillata:* Kamień Łukawski, na glebie lessowej oraz Kichary k. Sandomierza (W. Młp.), na zwietrzałym piaskowcu; X.

Gastrosporiales

Gastrosporium simplex Matt. — licznie w glebie pod kępami *Stipa capillata* na słonecznym, gipsowym zboczu: rez. Skotniki k. Pińczowa (W. Młp.); V–VI.

Rhizopogonales

Rhizopogon luteolus Fr. — kilka owocników w płytkiej, nawapiennej glebie piaszczystej: Męćmierz k. Kazimierza Dolnego (W. Lub.), w rzadkim młodniku sosnowym; IX.

R. roseolus (Corda) Th. M. Fries — zwykle nielicznie w glebie na słonecznych zboczach: Męćmierz k. Kazimierza Dolnego, Kąty k. Zawady, Kumów Majoracki k. Chełma i Biała Góra k. Tomaszowa Lub. (W. Lub.), wszędzie w murawach kserotermicznych; VII–IX.

Lycoperdales

Disciseda bovista (Klotzsch) Henn. — pojedynczo na słonecznych, trawiastych zboczach: rez. Przęślin k. Czerwonego Chotla i Podgrodzie k. Ćmielowa (W. Młp.), w *Stipetum capillatae* oraz Męćmierz k. Kazimierza Dolnego (W. Lub.), w rzadkim młodniku sosnowym; VIII–IX.

Geastrales

Geastrum coronatum Pers. [= *G. limbatum* Fr.] — gromadnie w zaroślach pod lipą: Zwierzyniec n. Wieprzem (Rozt.), na skraju lasu; VIII–X

G. nanum Pers. — pojedynczo na słonecznych, trawiastych zboczach: rez. Skotniki k. Buska Zdroju i Podgrodzie k. Ćmielowa (W. Młp.), w *Stipetum capillatae;* VIII–IX.

G. pectinatum Pers. — po kilkanaście owocników na iglastej ściółce: Zwierzyniec, w młodniku sosnowym oraz Rybnica k. Suśca (Rozt.), w borze jodłowym; IX.

G. corollinum (Batsch) Hollós [= *G. recolligens* (Woodw.) Desvaux] — jeden ubiegłoroczny owocnik na rędzinie kredowej: Stawska Góra k. Chełma (W. Lub.), w murawie kserotermicznej; V.

G. fimbriatum Fr. [= *G. sessile* (Sow.) Pouz.] — w niewielkich grupach wśród ściółki: rez. Jarugi, w *Tilio-Carpinetum* i ur. Maziarki w Rozt. Parku Narod.: w *Potentillo albae-Quercetum,* Hedwiżyn k. Biłgoraja (K. Sand.), w borze jodłowym oraz Narol k. Bełżca (Rozt.), w borze sosnowym; VII–IX (ryc. 4).

G. rufescens Pers. [= *G. vulgatum* Vitt.] — zwykle nielicznie wśród ściółki: Janowiec k. Kazimierza Dolnego (R. Rad.) w borze sosnowym z udziałem *Quercus;* rez. Obrocz w Rozt. Parku Narod., w zdegradowanej buczynie i Zwierzyniec (Rozt.), w borze sosnowym; IX.

PIŚMIENNICTWO

1. Dennis R. W.: British *Ascomycetes.* J. Cramer, Vadus 1978.
2. Dermek A., Lizoň P.: Malý atlas húb. Slov. Pedagogické Naklad., Bratislava 1980.
3. Engel H. i in.: Dickröhrlinge. Die Gattung *Boletus* in Europa. H. Engel, Weidhausen b. Coburg 1983.
4. Gumińska B., Wojewoda W.: Grzyby i ich oznaczanie. PWRiL, Warszawa 1985.
5. Jülich W.: Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora, 2b (1). G. Fischer, Stuttgart–New York 1984.
6. Moser M.: Die Röhrlinge und Blätterpilze. Kleine Kryptogamenflora, 2b (2). G. Fischer, Jena 1978.
7. Wojewoda W., Ławrynowicz M.: Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce. [in:] Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce. PWN, Warszawa 1986, ss. 45–82.

SUMMARY

The article gives the new sites of 51 species of multi-fructification fungi (*macromycetes*) collected in different regions of south-eastern Poland between 1981 and 1990. The fungi given in the list are mostly the scarce species met in our country only in rare sites and most of these are considered to be dying out or liable to become extinct.

The fungi enumerated below deserve special attention: *Boletus erythropus* (Fr.) Krombh. var. *discolor* (Quél.) Dermek, Kuthan et Sing., *Clitopilus hobsoni* (Berk. et Br.) Orton and *Suillus collinitus* (Fr.) O. Kuntze, the species which have not been observed in Poland so far.